

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Poukázka - všestranný nástroj

Poukázka, neboli asignace, je institut, který byl v českém posttotalitním právním řádu znovu zaveden rozsáhlou novelou[1] zák. č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku z roku 1991. Systematicky byla poukázka zařazena ve čtvrtém oddílu, tedy oddílu upravujícím změny závazků v osobě věřitele nebo dlužníka, konkrétně v § 535 a násl. Současná právní úprava v zák. č. [89/2012](#) Sb., občanském zákoníku (novém) od tohoto nesprávného zařazení upustila a nově poukázku řadí do ustanovení o splnění, podobně jako úprava německá a portugalská[2]. Ačkoliv se může jednat na první pohled o matoucí krok, takové zařazení je odůvodněno logickým závěrem, že pokud dlužník poukázku akceptuje, zproští se dluhu vůči věřiteli tím, že plní třetí osobě.

Podstata poukázky

Nový občanský zákoník poukázku upravuje v § 1939 a násl., kde tuto definuje na první pohled poněkud krkolomnou definicí: *“Poukázka opravňuje poukazníka vybrat u poukázaného vlastním jménem plnění a poukázanému se poukázkou přikazuje, aby poukazníkovi plnil na účet poukazatele. Přímé právo vznikne poukazníkovi proti poukázanému jen tehdy, přijme-li poukázaný poukázku”*. Úprava v občanském zákoníku z r. 1964 rozlišovala mezi prostou poukázkou a poukázkou na cenné papíry, nový občanský zákoník již toto rozlišování neprovádí a ustanovení upravující poukázku tak budou aplikována jednotně, bez ohledu na druh poukázky[3].

Subjekty poukázky

- 1. **Poukazatel**, neboli *asignatář* - osoba, která zmocňuje na jedné straně poukazníka, aby vybral plnění od poukázaného, na druhé straně poukázaného, aby plnil poukazníkovi na účet poukazatele, tedy na svůj účet.
- 2. **Poukazník**, neboli *asignant* - osoba zmocněná poukazatelem, aby vybrala plnění od poukázaného
- 3. **Poukázaný**, neboli *asignát* - osoba zmocněná poukazatelem, aby plnila poukazníkovi na účet poukazatele, případně

Právní vztahy mezi subjekty poukázky

1. Vztah mezi poukazatelem a poukazníkem (**valutový poměr**)

Vzniká na základě dohody poukazatele a poukazníka, kdy poukazník přijme zmocnění poukazatele, čímž souhlasí s tím, že **vybere plnění od poukázaného**.

2. Vztah mezi poukazatelem a poukázaným (**krycí, úhradový poměr**)

Vzniká na základě dohody poukazatele a poukázaného, kdy poukázaný přijme zmocnění poukazatele, čímž souhlasí s tím, že **bude plnit poukazníkovi** na účet poukazatele.

Zde je nutno podotknout, že přijetí zmocnění poukázaným je obecně ponecháno na vůli poukázaného, může se tedy rozhodnout, zda zmocnění přijme či nikoliv. Pokud je však poukázaný přímým dlužníkem poukazatele, přijetí zmocnění je jeho povinností.

3. Vztah mezi poukazníkem a poukázaným (**platební poměr**)

Vzniká přijetím poukázky poukázaným, kdy poukazníkovi vzniká přímé **právo požadovat plnění** na poukázaném. K takovému přijetí může dojít buď výslovně, a to jednostranným právním úkonem poukazníka směřovaným poukázanému, anebo konkludentně, a to v případě, kdy poukázaný plní poté, co byl k plnění poukazníkem vyzván[4].

Kauza

Vystavení poukázky je kauzálním právním jednáním, je tedy nutné, aby existoval právní důvod[5] vydání. Důvodem vystavení může být celá řada, v praxi to však nejčastěji bude darování nebo poskytnutí zápůjčky poukazníkovi či splnění dluhu poukazatele.

Příklad

Věřitel František má vůči dlužníku Janovi pohledávku na zaplacení peněžité částky 100.000 Kč. František má rovněž syna, kterému hodlá darovat stejnou finanční částku, tedy právě 100.000 Kč. Tuto svojí vůli může František realizovat samozřejmě prostřednictvím darovací smlouvy, může však také využít právě předmětný institut poukázky. Toho dosáhne v souladu s výše uvedenými kroky následovně:

- 1. V první řadě dojde k dohodě mezi ním a jeho synem, kdy František zmocní syna (a syn pochopitelně toto zmocnění přijme), aby vybral plnění od Jana. Tím mezi Františkem a jeho synem vznikne valutový poměr. Právním důvodem vystavení poukázky je zde tedy darování.
- 2. Následně dojde k dohodě Františka s Janem, kdy František zmocní Jana (Jan se zde nachází v pozici přímého dlužníka Františka, nemá tedy možnost takové zmocnění odmítnout), aby plnil Františkovu synovi. Mezi Františkem a Janem tímto vzniká krycí, neboli úhradový poměr.
- 3. Nakonec dojde ke vzniku vztahu mezi Františkovým synem a Janem, kdy Františkův syn je oprávněn požadovat plnění po Janovi a Jan je povinen plnit. Zde se jedná o platební poměr mezi Janem a Františkovým synem.

Forma poukázky

Co se týče formy poukázky, ta není zákonem stanovena, platí zde obecný princip **bezformálnosti** právního jednání[6], může tedy být uzavřena i ústně. Pro účely případného uplatnění a dokazování je však nanejvýš vhodné, aby poukazatel s poukazníkem použili kvalifikovanější formu.

Předmět plnění

Nutno podotknout, že plnění, které je předmětem poukázky, musí být plněním **zastupitelné povahy**, protože místo poukazatele plní poukázaný, který logicky nemůže poskytnout předmět plnění, kterým disponuje pouze poukazatel. Nejčastěji se tak bude jednat o peněžité plnění, poukázku lze však samozřejmě použít i na plnění jiná[7].

Poukázka na řad, poukázka na doručitele

V zákoně je dále upravena možnost vystavení poukázky **na řad** nebo nově **na doručitele**. Těchto možností bude zpravidla užito především v případě, kdy se očekává častá změna v osobě poukazníka a poukázka se tak může stát de facto jakýmsi druhem platebního prostředku. Oprávnění k uplatnění poukázky se v případě poukázky vystavené na řad převádí rubopisem a smlouvou k okamžiku jeho předání[8]. Pokud se jedná o poukázku vystavenou na doručitele, taková poukázka se převádí

smlouvou k okamžiku předání poukázky, je neomezeně převoditelná a oprávněn tak je kdokoliv, kdo poukázku předloží[9].

Poukázka a postoupení pohledávky

V neposlední řadě je třeba se zmínit o praktických možnostech, které poukázka nabízí. Pokud úpravu poukázky srovnáme s úpravou postoupení pohledávky[10], shledáme určitou podobnost. U obou institutů zpravidla nastává situace kdy dlužník v konečném důsledku plní jiné osobě, než je původní věřitel (zde je pochopitelně řeč pouze o poukázce, kdy je vztah mezi poukazatelem a poukázaným vztahem věřitele a dlužníka). Pro postoupení pohledávky zákon stanovuje v některých případech určitá omezení, např. nemožnost postoupení pohledávky, pokud to ujednání věřitele a dlužníka vylučuje[11], nemožnost postoupení pohledávky na důchod[12] apod. V případě poukázky se však daná úprava neuplatní. Nabízí se tedy řešení takových případů nepostupitelnosti právě pomocí institutu poukázky. Otázkou je, do jaké míry je takový postup legitimní a obhajitelný v mezích obecných právních maxim, v soukromém právu zastoupených především **zákazem zneužití práva**[13].

Kristián Wencel,

student 5. ročníku Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci

e-mail: kristianwencel@gmail.com

---

[1] zák. č. [509/1991](#) Sb.

[2] Eliáš, K. a kol., Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012

[3] Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část., Komentář, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, str. 965

[4] Švestka, J. Spáčil, J. Škárová, M. Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I, II, Komentář, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1592

[5] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2009, sp. zn. 23 Cdo 645/2007

[6] § 559 OZ

[7] Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část., Komentář, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, str. 960

[8] § 1103 odst. 2 OZ

[9] § 1103 odst. 1 tamtéž

[10] § 1879 a násl. tamtéž

[11] § 1881 odst. 1 tamtéž

[12] § 2704 tamtéž

[13] § 8 tamtéž

Další články:

- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. – zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Promlčení zápůjčky bez určení splatnosti v judikatuře Nejvyššího soudu](#)
- [Rozvod s mezinárodním prvkem a související otázky péče o děti a výživného](#)
- [Příkaz a příkaz na místě v přestupkovém řízení vedeném orgány inspekce práce](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Problematické aspekty změn v úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku](#)
- [Autonomní mobilita optikou české legislativy. Kdy se na silnicích dočkáme vozidel bez řidiče?](#)
- [Rodičovská odpovědnost po novele občanského zákoníku: Jak nové principy rovnosti, spolupráce a ochrany dítěte mění praxi soudů a rodin](#)
- [Lhůta a povinnosti při vyrozumění oznamovatele o výsledku posouzení oznámení](#)